

فقه و زندگی

حجاب و عفاف

باراهنمایی حجت الاسلام محمد حسین فلاح زاده
به سفارش ستاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر

طاهره جباری

فهرست

سخن ناشر.....	۹
مقدمه مؤلف.....	۱۱

فصل اول: جایگاه زن و آزادی او

۱. نگاه غرب به زن، از دیروز تا امروز.....	۱۶
۲. زن در نظام شاهنشاهی.....	۱۸
۲. جایگاه زن در اسلام و انقلاب اسلامی.....	۲۰
۴. نسخه شفابخش.....	۲۳

فصل دوم: کلیات

مفهوم پوشش و حجاب.....	۲۶
مفهوم عفاف.....	۲۷
رابطه عفاف با حجاب و پوشش.....	۲۷
تاریخچه حجاب.....	۲۹
پوشش در ادیان الهی.....	۳۰
کشف حجاب در ایران.....	۳۳

۳۵	ضرورت حفظ حریم میان زن و مرد
۴۴	فلسفه حجاب
۴۵	فلسفه حجاب کامل در نماز

فصل سوم: نیاز انسان به لباس

۴۸	حجاب در قرآن و سنت
۴۸	لباس، محافظ بدن از سرما و گرما
۵۱	حیاء و وقار
۵۴	حیا و وقار در روایات
۵۵	عفاف در روایات
۵۶	غیرت در روایات
۵۷	لباس عامل آراستگی و وقار
۶۲	خودآرایی و آراستگی در روایات
۶۷	تجمل‌گرایی در پوشش
۶۸	استفاده نابجا از زینت و بوی خوش
۷۰	احکام خودآرایی و آراستگی
۷۳	حفظ حریم در قرآن
۷۵	حفظ حریم در روایات
۷۶	اختلاط زن و مرد
۷۶	دست دادن با نامحرمان
۷۷	بوسیدن
۷۷	احکام حفظ حریم
۷۹	آداب ورود به خانه دیگران
۸۰	آداب ورود به خانه دیگران در روایات

۸۱	حدود پوشش و نگاه
۸۶	روایات حدود پوشش
۸۸	احکام حدود پوشش
۹۰	حد پوشش در نماز
۹۱	چادر، حجاب برتر
۹۳	پوشش زن از زن
۹۴	پوشش زن در مقابل کودکان
۹۴	روایات حدود نگاه
۹۷	نگاه و خواستگاری
۹۸	احکام حدود نگاه
۱۰۳	نگاه پزشک
۱۰۵	نگاه به عکس و فیلم
۱۰۷	نوع پوشش
۱۱۳	نوع پوشش در روایات
۱۱۵	لباس شهرت
۱۱۶	تشبه زن به مرد و برعکس
۱۱۶	احکام نوع پوشش
۱۱۹	گفتگو با نامحرم
۱۲۰	گفتگو با نامحرم در روایات
۱۲۱	احکام گفتگو با نامحرم
۱۲۴	ورود به حریم زن و شوهر
۱۲۷	حکم رعایت عفت
۱۲۷	پوشش زنان سالخورده

۱۲۹	روایت پوشش زنان سالخورده.....
۱۲۹	عاقبت بی حجاب
۱۳۰	کیفیت حجاب مورد نظر اسلام
۱۳۳	حضور زن در اجتماع.....
۱۳۷	نه حبس و نه اختلاط

فصل چهارم: بدحجابی؛ مقابله، پیامدها و راه‌های درونی کردن

۱۴۰	راه‌های برخورد و مقابله با بدحجابی.....
۱۴۴	حجاب اقلیت‌ها
۱۴۵	پیامدهای بدحجابی
۱۵۲	راه‌های درونی کردن حجاب در افراد.....
۱۵۳	نقش خانواده در درونی کردن حجاب.....
۱۵۵	سیره عملی حضرت فاطمه علیها السلام و اهل بیت علیهم السلام در باب پوشش
۱۵۹	سخن آخر: حجاب حق الهی
۱۶۱	منابع.....

سخن ناشر

از دیدگاه اسلام، همان‌گونه که دین راهنمای اندیشه و اخلاق و عبادات است، راهنمای انتخاب‌ها و نبایدها و نبایدها در همه شؤون زندگی است. طرح پژوهشی - فرهنگی «فقه و زندگی» با این عقیده شکل گرفت که اسلام پاسخ‌گوی نیازهای بشر در همه عرصه‌های زندگی است. رفتار و اعمال روزمره هر انسان صدها حکم واجب و مستحب و شرایط حقوقی و اخلاقی دارد که دانستن آن در سلامت روابط اجتماعی و تکامل اخلاقی و معنوی انسان اثر می‌گذارد، همچنین صدها حرام و مکروه دارد که انجام آن، فضای زندگی فردی و اجتماعی را تیره و تار می‌سازد.

از آنجا که بسیاری از مشکلات اجتماعی، ناشی از ندانستن احکام الهی و عمل نکردن به قوانین فقهی است، اگر دولت‌ها و ملت‌ها احکام و دستورهای حیات‌بخش الهی را بشناسند و به آن عمل کنند زندگی هر روز شیرین و شیرین‌تر می‌شود و زمینه برای رشد معنوی و سعادت جاودانی فراهم می‌گردد.

نویسنده محترم این اثر، همچون سایر نویسندگان مجموعه کتب فقه و زندگی، با بهره گیری از قرآن، سنت، فقه اهل بیت، اخلاق اسلامی و اصول مسلم عقلی سعی کرده که وظیفه و تکلیف الهی و دینی بانوان محترم را، در رابطه با پوشش و حجاب تبیین کرده و آن‌ها را برای عمل به واجبات و مستحبات الهی راغب و نزدیک تر و از مکروهات و محرمات دور نماید؛ که جا دارد از قلم شیوا و تلاش محققانه ایشان تشکر و قدردانی شود.

همچنین از تمام مسئولان و دست‌اندرکاران، به ویژه حجج اسلام محمود مهدی پور و محمد حسین فلاح زاده که نظارت علمی این مجموعه را به عهده دارند، و «دبیر ستاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر»، جناب حجة الاسلام و المسلمین حاج سید احمد زرگر و تشکل‌های مردمی ستاد، که با راهنمایی و حمایت‌های مالی، ما را در چاپ و نشر این مجموعه یاری می‌دهند، تشکر و قدردانی می‌شود.

امید است که دیدگاه‌های علمی و تجربی خویش را برای تکمیل و اصلاح این مجموعه، به نشانی: قم، خیابان سمیه، کوچه ۱۲، پلاک ۳۵۵، پژوهشکده امر به معروف ارسال کنید و ما را در ارائه بیشتر و بهتر خدمات فرهنگی یاری فرماید.

والله ولی التوفیق

پژوهشکده امر به معروف

تلفن: ۰۲۵)۳۷۷۳۴۴۳۰

Info@Al-Adl.ir

مقدمه مؤلف

پوشش زن در برابر مرد بیگانه از مسائل مهم اسلامی است که قرآن کریم با صراحت بر وجوب آن تأکید نموده است. پوشش مناسب، پرهیز از نگاه حرام و عدم جواز خلوت، لازمه حفظ حریم میان مردان و زنان نامحرم است.

زن با رعایت حجاب اسلامی، علاوه بر این که روح خود را برای تزکیه، پالایش و قرب الهی آماده می نماید، زمینه رشد معنوی مردان و گسترش امنیت اجتماعی را فراهم می سازد، حفظ حریم میان مردان و زنان، روح و روان و اخلاق آنان را سامان دهی کرده، بر تحکیم نظام خانواده می افزاید. حال اگر کسانی با نگرش دینی-اسلامی یا با دید جامعه شناسانه و روان شناسانه به چنین تأثیرات مطلوب، به ویژه تأمین امنیت اجتماعی پی ببرند برای اندیشه ها و رفتارهایشان دست به گزینش می زنند تا به کمال انسانی دست یابند. از این رو به پوشش و عفاف نیز به عنوان یک حفاظ ظاهری و باطنی در برابر افراد نامحرم، که مصونیت اخلاقی و خانوادگی و سعادت دنیا و آخرت را در پی دارد، می نگرند.

پوششی که اسلام آن را به عنوان یک حکم شرعی اعلام کرده، یک عمل ظاهری نیست، بلکه بر پایه‌های محکم عقیدتی استوار است. این پایه‌ها عبارتند از:

۱. ایمان به خدا و جهان آخرت: ایمان به خدای علیم و حکیم، علاوه بر ایجاد آرامش روحی و روانی، این اطمینان را در انسان به وجود می‌آورد که احکام و دستورات الهی، بدون نقص و دارای آثار مطلوبی است. بنابراین، احکام الهی را با تمام وجود پذیرفته و به آن‌ها عمل می‌نماید.

۲. تقوا و پرهیزکاری: این عامل، اعتقاد قلبی انسان را به شکلی که مطلوب خداوند متعال است، در عمل او ظاهر می‌سازد. کسی که درمان بیماری دل را تقوا بداند و آن را به کام جان خود بریزد، در برابر معبود، سراپا تسلیم و رضا می‌گردد و حفظ حریم را محدودیت نمی‌داند.

۳. آگاهی کامل: وقتی زن برای این پرسش درونی خود که «چرا باید پوشیده باشم؟» پاسخ قانع‌کننده پیدا کند، بی‌تردید با جان و دل این مسئولیت بزرگ فردی و اجتماعی را می‌پذیرد و دوام آن را تضمین می‌نماید. به طور کلی، شناخت کافی درباره آثار حیات‌بخش رعایت حجاب، باعث می‌شود که زن نه تنها از رعایت آن احساس سنگینی نکند، بلکه بی‌بندوباری و پوشش نامناسب را برای روح و جسم خود و خانواده و اجتماع باری سنگین و غیر قابل تحمل بداند.

بر این اساس و با توجه به آیات شریفه «إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا»^۱؛ ما اجر کسانی را که عملشان نیکوست، ضایع نمی‌کنیم و «إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُضِلِّينَ»^۲؛ ما اجر

۱. سوره کهف، آیه ۳۰.

۲. سوره اعراف، آیه ۱۷۰.

نیکوکاران را از بین نمی‌بریم، دست‌کم در میان پیروان دین مقدس اسلام، پدیده بی‌حجابی و بدحجابی بروز و ظهور نخواهد داشت، چراکه زنان پوشش اسلامی را عملی صالح و نیکو قلمداد می‌کنند که به وسیله آن می‌توانند عشق درونی و ایمان قلبی‌شان را به معبودشان بر سر هر کوی و برزن فریاد بزنند. و از آن‌جا که خداوند فرمود: «وَالْعَقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ»^۱ فرجام نیک از آن‌پاکان پرهیزکار است. کسی که رفتارش مطابق دستورات الهی نیست، نباید انتظار داشته باشد که دیگران تقوا و ایمان قلبی او را باور کنند. او باید بداند که لاجرم این‌گونه اعمال به فرموده امام جعفر صادق (علیه السلام) باعث سیاهی قلب او و خارج شدن نور ایمان از دلش خواهد شد.^۲

اگر در قرآن کریم همواره ایمان و عمل صالح در کنار هم ذکر شده، بدان معناست که خداوند دوست دارد زیبایی قلبی و درونی انسان‌ها به شکل عملی زیباتر جلوه‌گر شود تا او بتواند بانگ «فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ»^۳ سر داده و به خلقت بشر در برابر مخلوقات دیگرش افتخار نماید.

تلاش این نوشتار بر آن است تا به اختصار، فلسفه، ضرورت و احکام پوشش و نگاه را از دیدگاه قرآن و روایات و فتاوی مراجع عظام تقلید بیان نماید، باشد که به لطف پروردگار این شناخت تبدیل به ایمان قلبی گردیده، عمل صالح به بار آورد تا در پرتو آن، زنان و مردان جامعه مصداق آیه شریفه «يَأْتِيهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ، أَرْجِي إِلَىٰ رَبِّكَ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً»^۴ شوند و در بهشت با اولیای خدا همنشین گردند.

چنان که به یاری حق روشن خواهد شد، حجاب مصداق بارز دستورهای حیات بخش خدا و رسولش است که بنا بر بیان آیه شریفه «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ»؛

«ای اهل ایمان وقتی که خدا و رسولش شما را به آنچه حیات بخش است دعوت می کنند، اجابت کنید و بدانید که خداوند بین فرد و قلبش واقع است و به سوی او محشور خواهید شد.» اجابت آن ضروری است.

گفتنی است احکامی که در ادامه خواهد آمد مطابق با فتوای حضرت امام علیه السلام و رهبر معظم انقلاب جمع آوری گردیده و در مواردی که مراجع عالیقدر دیگر نظرشان با این دو بزرگوار یکی بوده، مقابل آن مسئله با کلمه «همه» به این مطلب اشاره شده و در غیر این صورت نظر مخالف بیان گردیده است.

به دلیل این که توجّه اصلی این کتاب، زن و کرامت اوست؛ ناگزیر برای ایجاد بستری مناسب، دیدگاه‌های مختلف درباره زن را به اجمال طرح نموده، در صدر سخن از کلام حضرت امام علیه السلام و رهبر معظم انقلاب و شهید مطهری رحمتهما الله یاری می جویم، باشد که انفاس قدسیه این بزرگواران بر تأثیر کلام بیافزاید.

طاهره جباری

حجاب و عفاف

فصل اول

جایگاه زن و آزادی او

۱. نگاه غرب به زن، از دیروز تا امروز

در امپراتوری روم که پایه تمدن امروزی اروپاست، زن‌ها را به بالاترین مقام و به آرایش‌های می‌آراستند و احترامشان می‌کردند. برای اشباع یکی از خاکی‌ترین و مادی‌ترین خصلت‌های بشری در مرد و این بزرگ‌ترین توهین و تحقیر نسبت به انسان و نسبت به جنس زن است!^۱

زمانی که اروپایی‌ها تازه صنایع را به وجود آورده بودند و سرمایه داران غربی کارخانجات فراوان تأسیس کرده بودند احتیاج به نیروی کار ارزان، بی‌توقع و کم‌دردر داشتند و لذا زمزمه آزادی زن را بلند کردند؛ برای این که زن را از داخل خانواده به داخل کارخانه‌ها بکشانند و به عنوان یک کارگر ارزان از او استفاده نموده، جیب‌های خودشان را پر کنند. امروز آنچه به نام آزادی زن در غرب مطرح است، ادامه همان داستان و ماجراست. در گذشته تاریخ هم به زن ظلم شده، اما این ظلم عمومی و فراگیر و همه‌گیر مخصوص دوران اخیر و ناشی از تمدن غرب است که زن را وسیله التذاذ مرد معرفی کرده‌اند و اسمش را آزادی زن

۱. سخنرانی رهبر معظم انقلاب، ۷۰/۱۰/۴.

گذاشته‌اند. در حالی که در واقع آزادی مردان هرزه برای تمتع از زن است. غربی‌ها در عرصه هنر هم به زن ظلم کردند؛ اگر امروز در آثار هنری، داستان‌ها، رمان‌ها، نقاشی‌ها و انواع کارهای هنری نگاه کنید، خواهید دید با چه دیدی به زن می‌نگرند. آیا جنبه‌های مثبت و ارزش‌های والایی که در زن وجود دارد، مورد توجه قرار می‌گیرد؟ آیا عواطف رقیق و خوی مهرآمیزی که خدای متعال در زن به ودیعه گذاشته است، خوی مادری، روحیه نگهداری از فرزند و تربیت فرزند مورد توجه است یا جنبه‌های شهوت‌رانی و به تعبیر آن‌ها «عشقی»؟ که البته این تعبیر غلط و نادرستی است، حقیقت مسئله شهوت است نه عشق. آن‌ها خواستند زن را این‌طور پرورش و عادت بدهند. آن‌ها زن را به عنوان یک موجود مصرف‌کننده دست و دل باز و کارگر کم‌توقع و کم‌طلب و ارزان تلقی می‌کنند، لکن اسلام این‌ها را برای زن ارزش نمی‌داند.^۱

در اروپا و غرب، جنس مرد اجازه پیدا می‌کند به هر شکلی از جنس زن التذاذ ببرد و این در فرهنگ روم قدیم به اشکال مختلف وجود داشته است. اگر دیده می‌شود، در جامعه غربی نسبت به زن به نحوی از آن‌ها، بعضی از تکریم‌ها می‌شود و ستاره‌های سینما و هنرپیشه‌ها و زن‌های زیبا را در مسابقات زیبایی مثلاً احترام می‌کنند؛ این از آن نوع تکریم در مقام اهانت و اهانت به شکل تکریم است.^۲ اروپایی‌ها چون دیر از خواب بیدار شده‌اند، می‌خواهند عقب‌افتادگی از لحاظ زمان را با هیاهو و جنجال‌های دروغین جبران کنند؛ زیرا تا اواسط دهه‌های دوم این قرن در هیچ جای اروپا هیچ زنی حق رأی و تصرف در مال خود را نداشت.^۳

۱. سخنرانی رهبر معظم انقلاب، ۸۱/۹/۲۵ همان، ۷۱/۲/۱۵.

۲. همان، ۶۸/۱۰/۲۶.

شگفت آور این که در غرب با همه ادعاها در مورد تکریم زن و با همه تشریفات دروغین و ظاهری که به عنوان تکریم انجام می گیرد، ارتباط زن و شوهرها در داخل خانه ها تأسف بار است، مثل روابط زن و شوهر که در خانواده های بسیار ارتجاعی و متعصب ما وجود دارد؛ مثل کتک زدن، سیاه کردن بدن زن، کشتن زن به خاطر چیزهای کوچک که معمول است. این ها موجب تأسف است.^۱

۲. زن در نظام شاهنشاهی

از حرمسراهای پادشاهان خبرهایی شنیده اید. این حرمسراداری یعنی چه؟ حرمسراداری همان اهانت یک مرد است که چون قدرت دارد، به خودش حق می دهد هزار نفر زن را در حرمسرای خود نگه دارد. اگر همه ملت هم این قدرت را داشتند، می خواستند به قدر خودشان هزار، چهارصد یا دویست زن داشته باشند. این حاکی از چه نگرشی نسبت به زن است.^۲ «زن در جامعه خودباخته نظام پلید پادشاهی حقیقتاً از همه جوانب مظلوم بود. اگر زن می خواست وارد مقوله علم بشود، باید قید دین و تقوا و عفاف را می زد، در میدان سیاست و در زمینه های اجتماعی هم همین طور. البته به این بستگی داشت که خود این زن جوهر و استعدادش چگونه باشد. اگر خیلی سست عنصر بود، تا آن اعماق می لغزید، اگر خویشتن دار بود تا حدودی می توانست خودش را حفظ کند، با توجه به این که دائماً با فشارهای روزافزون از سوی محیط اجتماعی روبه رو بود.»^۳

۲. سخنرانی رهبر معظم انقلاب، ۷۰/۱۰/۴.

۱. همان، ۷۱/۲/۱۵.

۳. همان، ۶۸/۱۰/۲۷.

در رژیم گذشته با این که جمع کثیری از زن‌ها بی‌سواد بودند و از مسائل سیاسی، اجتماعی دور نگه داشته شده بودند و اصلاً نمی‌دانستند که زن می‌تواند در سرنوشت کشور دخالت داشته باشد، از لحاظ ظاهری شبیه زنان اروپایی، گاهی هم روی دست آن‌ها زده بودند، وقتی آدم با آن‌ها روبه‌رو می‌شد خیال می‌کرد این زن الان از یک کشور اروپایی وارد ایران شده است، ولی هرگاه با وی دو کلمه صحبت می‌کرد، معلوم می‌شد یک خانم بی‌سواد یا کم‌سواد است؛ ضعف شخصیت، او را وادار کرده تا برای خود شخصیتی کاذب درست کند. جلوه‌گری می‌کرد تا چشم‌ها را به سوی خود جلب کند. این، برای زن انحطاط بود. این پیشرفت نبود که زن را با آرایش و با مد یا جلوه‌گری و لباس و طلا و زیورآلات سرگرم نموده، از او به عنوان یک ابزار و وسیله در راه رسیدن به مقاصد گوناگون استفاده کنند و نگذارند در میدان سیاست، اخلاق و تربیت وارد شود، آیا جنایتی از این بزرگ‌تر نسبت به زن ممکن است؟^۱

«زن‌ها را در این دوره‌های اخیر منحط کردند. نیروهای بانوان ما را به عقب راندند، بانوان ما را منحط کردند؛ خیانت کردند بر ملت ما. بانوان ما را ملعبه کردند؛ بانوان ما را مثل عروسک‌ها کردند. بانوان ما جنگ‌جو بودند، این‌ها خواستند ننگ‌جو باشند! و خدا نخواست. این‌ها اهانت به مقام زن کردند. این‌ها می‌خواستند زن را مثل شیء، مثل یک چیز، مثل یک متاع به این دست و آن دست بگردانند.»^۲

۲. جایگاه زن در اسلام و انقلاب اسلامی

اسلام در وقتی که ظهور کرد (در جزیره العرب)، بانوان حیثیت خودشان را پیش مردان از دست داده بودند؛ اسلام آن‌ها را سر بلند و سرافراز کرد، اسلام آن‌ها را با مردان مساوی کرد. عنایتی که اسلام به بانوان دارد، بیشتر از عنایتی است که بر مردان دارد. مردان بر ملّت‌ها حق دارند و زن‌ها حق بیشتر دارند. زن‌ها مردان شجاع را در دامن خود بزرگ می‌کنند. قرآن کریم انسان‌ساز است، و زن‌ها نیز انسان‌ساز. وظیفه زن‌ها انسان‌سازی است، اگر زن‌های انسان‌ساز از ملّت‌ها گرفته بشود، ملّت‌ها به شکست و انحطاط مبدّل خواهند شد، شکست خواهند خورد، منحل خواهند شد. زن‌ها هستند که ملّت‌ها را تقویت می‌کنند، شجاع می‌کنند. بانوان از صدر اسلام با مردان در جنگ‌ها هم شرکت داشته‌اند. مقام زن مقام والا است؛ عالی رتبه هستند. بانوان در اسلام بلندپایه هستند. ما می‌بینیم و دیدیم که زن‌ها، (بانوان محترمات) همدوش مردان بلکه جلو [تر از] مردان در صف قتال ایستادند. بچه‌های خودشان را از دست دادند، جوانان خودشان را از دست دادند و شجاعانه مقاومت کردند. ما می‌خواهیم زن در مقام والای انسانیت خودش باشد نه ملعبه باشد؛ نه ملعبه در دست مردها باشد، در دست اراذل باشد.^۱

بانوان محترم ایران ثابت کردند که در دژ محکم عفت و عصمت هستند و جوانان صحیح و نیرومند و دختران عفیف و متعهد به این کشور تسلیم خواهند کرد و هیچ‌گاه در آن راه‌هایی که قدرت‌های بزرگ برای تباه کردن این کشور پیش پای آن‌ها گذاشته بود، نخواهند رفت.^۲

۱. صحیفه نور، ج ۶، ص ۳۰۰.

۲. همان، ج ۱۴، ص ۳۵۵ و ۳۵۶ و ۳۵۷.

آشنایی با احکام ویژه ی اصناف و گروه های اجتماعی، برای دست اندرکاران آن ضروری و برای مراجعان به گروه ها و مشاغل، نیاز قطعی و برای اهل مطالعه، دانشی اجتماعی و دینی است.

طرح پژوهشی فقه و زندگی، که با سفارش «سنتاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر» و همّت «پژوهشگاه امر به معروف و نهی از منکر» شکل گرفته، پاسخی به نیازهای بشر، در همه عرصه های زندگی است.

مجموعه حاضر نقطه پیوند «فقه» و «زندگی» است؛ و چگونگی ارتباط و تأمین معیشت حلال را به مسلمانان و صاحبان مشاغل گوناگون می آموزد و فقه را از تنوری به عمل نزدیک می سازد.

کتاب حاضر هجدهمین شماره از این مجموعه است و به احکام و آداب اخلاقی مربوط به جامعه بانوان، اختصاص یافته است.

